

MARK ELZBERG

POMRAČENJE

Preveo s nemačkog
Nebojša Barać

■ Laguna ■

Naslov originala

Marc Elsberg

BLACKOUT

Morgen ist es zu spät

Copyright © Marc Elsberg 2012, published in
arrangement with Literary Agency Michael Gaeb, Berlin

Translation copyright © za srpsko izdanje 2019, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Za Ursulu
izvor moje energije*

0. DAN

MILANO

Pjero Mancano je okretao volan, dok je hladnjak njegove alfe uklizavao pravo u svetlozeleno vozilo ispred njega. Držao je volan obema rukama, i već mu se činilo da čuje grozan zvuk zakucavanja jedne karoserije u drugu. Kočnica, škripa guma, u retrovizoru farovi automobila iza njega, i eto sudara.

Trenutak se razvlačio, bilo je sumanuto, ali Mancano je mislio na čokoladu, na to da jedva čeka da se istušira za dvadesetak minuta kada stigne kući, na čašu vina zavaljen u fotelju i na susret sa Karlom ili Julijom ili Paulom narednog vikenda.

Alfa se zaustavila uz trzaj. Milimetar od branika drugog automobila. Mancano se prilepio za sedišta. U ulici je zavladao mrkli mrak, semafor, malopre još zelen, iznenada je nestao, ostao je kratko samo još svetlucaj obris na Mancanovoj mrežnjači. Okruživala ga je paklena rika sirena i škripa metala. Sleva su ka njemu jurila prednja svetla nekog kamiona. Tamo gde je još uvek stajao svetlozeleni automobil, poput kakvog plavog zida uleteo je kamion i proizveo kišu varnica. Udarac je bio tako snažan da je Mancano lupio glavom o prozor, a

njegov automobil zavrteo se kao ringišpil pre nego što ga je zaustavio sledeći udarac.

Mancano je ošamućen podigao glavu i pokušao da dokuči šta se događa. Jedan njegov far obasjavao je ples pahuljica iznad crnog, vlažnog asfalta. Nedostajao je deo haube. Nekoliko metara dalje svetleli su zadnji farovi kamiona.

Mancano nije morao dugo da razmišlja. Hitro je otkopčao pojas, potražio mobilni i iskočio iz kola.

U prtljažniku je pronašao kutiju prve pomoći i signalni trougao. Usput je osmotrio svoje vozilo. Kamion je razvalio celu prednju levu stranu i hladnjak, a levi prednji točak bio je duboko utisnut u zgužvan lim. Automobil je bio za otpad.

Vrata kamiona sa vozačke strane bila su otvorena. Mancano je oprtčao kabinu i skamenio se.

Svetla automobila iz suprotne trake osvetlila su sablasnu sliku, koja je time postala još sablasnija. I tamo je bilo nekoliko sudara, ceo saobraćaj se zaustavio. Mali svetlozeleni automobil bio je potpuno zgnječen, koso zaglavljen ispod branika kamiona. Iz haube, ili onoga što je od nje ostalo, uzdizala se para i obavijala ceo prizor. Sasvim iskrivljena vrata automobila s vozačke strane spolja je pokušavao da otvori zdepast, nizak čovek u postavljenom debelom zimskom prsluku. Vozač kamiona, pretpostavio je Mancano. Mancano je prišao vozilu. Od prizora se zamalo onesvestio.

Udarac je istrgnuo vozačevo sedište i smestio ga suvozačici u krilo. Vozačevo beživotno telo oklembeseno je visilo preko i dalje vezanog pojasa, glava mu je bila čudno iskrivljena, a ispred njega se nalazio izduvan vazdušni jastuk. Od suvozačice se videla samo jedna ruka i deo glave. Lice joj je bilo umrljano krvlju, zatvoreni kapci su treperili. Usne su joj se skoro neprimetno pomerale.

„Hitnu pomoć“, viknuo je vozaču kamiona. „Zovite hitnu pomoć.“

„Nema dometa“, odgovorio je vozač kamiona.

Suvozačicine usne su prestale da se pomeraju. Samo su još krvavi mehurići na ivicama usana, koji su se pri svakom izdijanju stvarali iznova, bili znaci da je još živa. U međuvremenu je prišlo mnogo radoznalaca, pa je svetlost farova do mesta udesa prodirala samo još u vidu uzanih traka. Ljudi su stajali usred mećave i buljili.

Mancano im je doviknuo da se nose, ali niko se nije pomakao s mesta, kao da ga niko nije ni čuo. Tek tada je shvatio ono što je pre udesa samo nesvesno opazio. Nije bilo ulične rasvete. Zato je bilo tako mračno. I nebo je uopšteno delovalo mračnije nego inače. „Zaboga, na šta vi ličite?“, pitao ga je neki čovek u kaputu. „Jeste li bili u vozilu?“

Mancano je odmahnuo glavom. „Zašto?“

Pokazao je ka Mancanovoj levoj slepoočnici. „Potreban vam je lekar. Sedite.“

Mancano je najednom osetio bol na mestu odakle se topla krv slivala niz njegov vrat. Zavrtelo mu se u glavi.

Zateturao se i udario u ostatak svetlozelenog automobila, uzaludno je pokušavao da se odbrani od gubljenja svesti, dok je iz slupanog vozila neprekidno vrištala sirena kao poziv u pomoć odaslat u noć.

RIM

Signal je pištao bez prekida i uz to je treperio ceo niz lampica na monitorima ispred Valentine Kondoto.

„Pojma nemam šta se ovde događa!“, viknula je i hitro raspalila po tastaturi. „Najednom je frekvencija skočila, a potom je usledilo mehaničko isključivanje. Cela severna Italija nema struje! Tek tako, bez ikakvog upozorenja!“

Kondotova se pre tri godine kao sistemski operater priključila timu u kontrolnom centru *Terne*, sedištu nacionalne elektrodistribucije, koje se nalazilo na obodu Rima. Od tada

je osam sati dnevno upravljala protokom struje u električnim mrežama širom Italije, a povrh toga i razmenom energije sa mrežama susednih zemalja.

Na ekranu veličine šest puta dva metra na crnoj podlozi svetlele su linije i pravougaonici u raznim bojama. Bila je to italijanska strujna mreža. Sa leve i desne strane stajali su ekrani koji su prikazivali najnovije podatke iz svih mreža. Na stolu Kondotove nalazila su se četiri mala ekrana sa još više nizova brojki, krivama, dijagramima.

„Ostatak zemlje je na žutom“, doviknuo joj je kolega, mrežni operater Đuzepe Santreli. „Na vezi sam sa Milanom. Žele ponovo da podignu sistem, ali *Enel** ne uspeva da obezbedi stabilnu frekvenciju. Pitaju možemo li da preduzmemo nešto u vezi s tim.“

„Sada je cela Sicilija takođe crvena!“

Sistem signalizacije izgleda ovako: zelena boja znači da je sa mrežom sve u redu. Žuta ukazuje na teškoće. A crvena je – pomračenje! Zahvaljujući tom sistemu za upozoravanje koji važi u čitavoj Evropi, svaki sistemski operater u svakom trenutku zna postoji li negde unutar mreže opasnost od nestanka struje. To je i te kako nužno u ovim vremenima potpune međunarodne umreženosti koja, naravno, obuhvata i strujne mreže.

Većim delom svih tih procesa upravljaju kompjuteri. U deliću sekunde podešavaju protok struje, dok operaterima u centralama preostaje nadziranje svega toga. Pri tome smeju da dozvole samo minimalno odstupanje mrežne frekvencije od pedeset herca, jer u suprotnom preti teško oštećenje generatora. Kada dođe do većih odstupanja, računari automatski isključuju delove mreže.

Deo velikog ekrana koji je svetleo crveno govorio je Kondotovoj da su kompjuteri iz mreže isključili skoro sva područja severno od Lacija i Abruca. Pogođena je i Sicilija. Više od trideset miliona ljudi ostalo je u mraku.

* Italijanski elektrodistribucijski koncern. (Prim. prev.)

Iznenada je višak struje prodirao u ostatak mreže i time izazivao opasna frekvencijska odstupanja, koja su dovela do dodatnih isključenja.

„Ups! Odoše i oni!“, sazeo je Santreli. „Kalabrija, Bazilikata, delovi Apulije i Kampanije su crveni. Ostali regioni su žuti. I, gle! Francuzi i Austrijanci takođe imaju teškoća!“

IBS–PERZENBOJG

Hervig Oberšteter je podigao pogled sa komandne table i još jednom oslušnuo. Visoko iznad njega prostirala se tavanica hidroelektrane – visoka kao gotska katedrala, izgrađena od čelika i betona – i odbijala brujanje generatora natrag dole u prostoriju.

Posmatrao je tri crvena generatora sa uske metalne stazice kružno postavljene na pola visine hale u južnom delu hidroelektrane. Njihova kućišta štrčala su nanizana kao cilindri veličine kuće, a pritom je to bio samo vrh te mašinske konstrukcije. Spolja su izgledali kao snažni, nepomični divovi, a ipak je osećao energiju koja je besnela u njihovoj unutrašnjosti. Pokretači su bili vratila debljine stabla povezana sa Kaplanovim turbinama, a u svakom od njih magneti od nekoliko tona, kilometri umotane žice, nekoliko stotina obrtaja u minutu. Tako je nastajalo magnetno polje, koje je električni napon indukovalo u prenosnike statora. Tako se, dakle, energija pokreta pretvarala u električnu energiju. Iako je studirao mašinstvo, Oberšteter nikada nije zaista razumeo ovo čudo. Odavde je tekla snaga koja je pokretala savremeni život. Preko dalekovoda, razvodnih postrojenja i vodova sa manjim naponom, sve do najudaljenijih kućica u zemlji. U trenutku kada bi se ovaj izvor snage ugasio, svet tamo napolju odmah bi se zaustavio.

Desetine metara ispod njega, više od hiljadu kubnih metara dunavske vode u sekundi proticalo je kroz propelere turbina, propelere veličine kamiona, i mada je vodostaj reke u ovo doba godine najniži, isporučivali su polovinu maksimalne snage.

Oberšteter je još kao školarac naučio da je hidrocentrala *Ibs-Perzenbojg* sagrađena pedesetih godina prošlog veka i da je spadala među prve i najveće dunavske elektrane u Austriji. Između Ibsa i Perzenbojga nalazio se zid brane dugačak četristo šezdeset metara i zadržavao je reku na dužini od trideset četiri kilometra do najveće dubine od jedanaest metara, ali to je saznao tek kada je, pre devet godina, počeo tu da radi. Od tada je nadzirao i popravljao crvene divove kao svoju dečicu.

Još jednom je oslušnuo. Za devet godina dobro upoznaš svoje mašine. Ali sada je tu bio i neki zvuk koji nije mogao da prepozna.

Petak več je, ljudi se vraćaju s posla, potrebni su im toplota i svetlo i zato je u to doba dana potrošnja struje najviša. Austrijske elektrane radile su punom snagom, a ipak je u ovo doba godine bilo nužno da uvozimo dodatnu struju. Pošto je električnu energiju teško skladištiti, ljudi poput njega morali su da se postaraju za to da elektrane u celom svetu proizvode uvek tačno onoliko koliko je u tom trenutku potrebno. Pritom je neprestana promena u ponašanju potrošača izazivala stalna odstupanja u frekvenciji. Za upostavljanje ravnomerne frekvencije u mrežama bili su, između ostalog, zaduženi i generatori, to jest njihova brzina obrtaja.

Najjednom mu je bilo jasno šta to čuje. Dohvatio je voki-toki i pozvao kolegu u kontrolnoj sobi.

„Ovde nešto nije u redu!“

Kroz statičko zujanje i pucketanje zvučnika čuo je kolegin glas.

„I mi to vidimo! Imamo iznenadan pad frekvencije u mreži!“

Brujanje u hali prožeto povremenim topotima postajalo je sve glasnije. Oberšteter je nervozno posmatrao veliki cilindar i viknuo u mikrofon: „Ali ovo pre zvuči kao prejaka frekvencija! Generatori će otkazati poslušnost! Preduzmi nešto!“

Šta to bulazne o padu frekvencije? Generatori su preopterećeni, a ne nedovoljno opterećeni. Šta odjednom troši ovoliko količinu struje? Generatori se ponašaju upravo suprotno. Kao da je tamo napolju iznenada otpao ogroman broj potrošača.

Kada je frekvencija u mreži tako nepostojana da je to stiglo čak do njenih generatora, to znači da su se negde tamo napo-
lju dogodili veliki kvarovi. Da nije nestala struja u većem delu
zemlje? U tom slučaju desetine hiljada Austrijanaca u ovom
trenutku sedi u mraku.

Oberšteter je užasnuto posmatrao kako su crveni divovi
prvo zavibrirali, a zatim se i zatresli. Ako broj obrtaja postane
prevelik, njihova centrifugalna snaga uništava mašinu. Vreme
je za hitno automatsko gašenje.

„Gasi!“, viknuo je Oberšteter u voki-toki, „ili će nam sve
odleteti u vazduh!“

Oberšteter je skamenjen i istovremeno opčinjen posmatrao
tu skoro neukrotivu snagu čija je buka u međuvremenu sve
nadjačavala. Tri džinovske mašine neravnomerno su se podiza-
le i spuštale, a on je samo čekao da, pod pritiskom kotla, ispale
ventile i probuše tavanicu hale.

A onda je najednom počelo stišavanje.

Oberšteter je osetio kako vibracije popuštaju. Tek je sada
pojmio da neonke više ne osvetljavaju prostoriju. Svetlucali su
samo još ekrani i dežurna svetla.

BRAUVAJLER

„Ugašene su Švedska, Norveška i Finska na severu, i Italija i
Švajcarska na jugu“, objasnio je operater preko čijeg je rame-
na Johen Pevalski upravo gledao. „Baš kao i delovi susednih
država Danske, Francuske, Austrije, ali i Slovenije, Hrvatske
i Srbije. Nemački elektrodistributer *E.ON* prijavljuje nekoliko
prekida snabdevanja, *Vatenfal* i *EnBW* su potpuno na žutom.
Isto je i sa Francuskom, Poljskom, Češkom i Mađarskom. I
delovima Britanskog ostrva.“

Johen Pevalski, šef sistema snabdevanja mreža operate-
ra *Ampriona*, radio je više od trideset godina u postrojenju

u blizini Kelna izgrađenom 1928. godine, što je u stvari bila komandna centrala za distribucijsku mrežu tadašnje *Rajnsko-vestfalijske elektrane RVE*, centrala koja je dugo bila poznata pod nazivom „Glavna komandna centrala *Brauvajler*“. Ogromna kontrolna tabla veličine šesnaest puta četiri metra sa crvenim, žutim i zelenim linijama i mnoštvom ekrana, svakodnevno su ga podsećali na odgovornost koju su na svojim plećima nosili on i njegova ekipa.

U *Brauvajleru* su nadzirali, upravljali i rukovali celom *Amprionovom* distribucijskom mrežom, jednim od četiri velika nemačka operatera, a samim tim i jednom od velikih evropskih mreža za naponske jedinice od 380 kV i 220 kV.

Uz to koordinišu i udruženom distribucijom četiri najveća operatera u celoj Nemačkoj. Osim toga, u njihovoj nadležnosti bila je i koordinacija elektroenergetskog bilansa za ceo severni deo evropske strujne mreže. U tu mrežu spadale su Belgija, Bugarska, Nemačka, Holandija, Austrija, Poljska, Rumunija, Slovačka, Češka i Mađarska.

Otkako je pre nekoliko godina izvršena liberalizacija tržišta električne energije, ti zadaci postali su još važniji i ujedno i složeniji. Struja se danas u većim razmerama nego ikada ranije prenosi širom Evrope od mesta proizvodnje do mesta gde je potrebna. Nепrestano uzimanje i davanje. Međutim, Pevalski se pribojavao da je u nekim delovima Evrope ta ravnoteža narušena.

„Ovo je gore nego 2006“, zastenjao je drugi operater.

Pevalski se setio da je taj čovek bio prisutan i večeri 4. novembra 2006. godine, kada je *E.ON*, bez upozoravanja ostalih operatera, isključio jedan visokonaponski vôd. Jedan putnički brod iz brodogradilišta u Pappenburgu trebalo je bez ikakvih opasnosti preko kanala da stigne do obale. To je dovelo do preopterećenja i automatskog isključivanja visokonaponskog voda Landsbergen–Verendorf. Posle toga nestala je struja u dalekovodima širom Evrope. Iako su zdušno pokušali da se izbore sa tim, Pevalski i njegove kolege morali su naposljetku

da posmatraju kako blizu petnaest miliona ljudi u Evropi ostaje bez struje. Tek posle jednog i po sata, zajedno s kolegama iz susednih zemalja pošlo im je za rukom da reše teškoće i nastave sa isporukom energije. Za dlaku su uspeli da spreče potpun kolaps cele evropske mreže.

Samo što su sada okolnosti još opasnije.

„I Češka je cela crvena“, rekao je mladić.

Pre dvadeset minuta Italijani su javili da nešto nije u redu. Kada je došlo da pada mreže na jugu, i Šveđani su imali ogromne poteškoće, cela Skandinavija. Očigledno su loše zimske vremenske prilike u nepovoljnom trenutku u raznim delovima Evrope zahtevale svoj danak.

„Moramo po svaku cenu da očuvamo mrežu u Nemačkoj kako veza između zapada i istoka ne bi bila prekinuta“, odlučno je objasnio Pevalski.

U njegovoj centrali zavladao je kaos. Njegovi operateri preusmeravali su struju ka slobodnim vodovima, isključivali su neke elektrane, dok su druge ponovo uključivali, slali su višak energije u elektrane koje skladište struju dok god su mogle da je primaju. Ili su, u slučaju potrebe, smanjivali opterećenje. I tako su u nekoliko fabrika proizveli prinudnu pauzu ili je na hiljade ljudi ostalo u mraku.

Pevalski je posmatrao kako iznenada sve više linija na kontrolnoj tabli svetli crveno.

Pokušao je spolja da ostane miran, ali misli su mu tutnjale u glavi. Dok god veliki delovi Evrope proizvode dovoljnu količinu struje, mogu brzo ponovo da uključe mreže koje su u tom trenutku van pogona. Kada je reč o potpunom nestanku struje, sve to već izgleda malo drugačije. Atomsku centralu ili elektranu na ugajl ne možeš ponovo da uključiš za nekoliko minuta, kao što je to slučaj sa elektranama sa gasnim turbinama ili reverzibilnim hidroelektranama.

„Španija je žuta.“

„U redu, dovoljno je“, odlučno je rekao Pevalski. „Začaurimo Nemačku“, i tiho je dodao, „ako uopšte uspemo.“

NEKOLIKO KILOMETARA OD LINDAUA

„Nadam se da ćemo imati dovoljno benzina“, rekla je Kloï Terbanten.

Sonja Angstrem skrenula je pogled sa zavejanog krajolika pored auto-puta i pogledala ka kazaljci. Sedela je sa Larom Bondoni na zadnjem sedištu, Terbantenova je vozila, a na mestu suvozača Fler van Kalden lupkala se rukama po butinama uz ritam pesme sa radija.

„Možda bi, za svaki slučaj, trebalo još jednom da natočimo gorivo u Nemačkoj“, predložila je Van Kaldenova. Nalazile su se neposredno pred austrijskom granicom, a do skijališta i kolibe koju su iznajmile na nedelju dana ostao im je možda još jedan sat vožnje. Sa leve i desne strane već su mogle da vide izdanke Alpa na mesečini, koja se tu i tamo promaljala kroz oblake. Angstremova je povremeno uspevala da razazna obrise nekog seoskog gazdinstva u kojem su ljudi očigledno odlazili rano na spavanje, budući da nije bilo upaljeno nijedno svetlo.

Putovale su citroenom Terbantenove, prtljažnik je bio pun prevelikih kofera, sportskih torbi, skija i snoubordova. Usput su već jednom sipale gorivo, popile kafu i flertovale sa nekoliko mladih Šveđana, koji su krenuli na snoubordovanje u Švajcarsku.

„Sledeća benzinska stanica udaljena je kilometar“, Van Kaldenova je pokazala ka tabli kraj auto-puta pored koje je Terbantenova prorurila sa sto osamdeset kilometara na sat.

Skrenula je, uletela je u oštru krivinu.

„Očigledno se nalazi sa druge strane auto-puta“, rekla je Bondonijeva, kada se pred njima razotkrila velika površina ispunjena mnoštvom isprepletenih svetlosnih zrakova.

„Šta li se ovde događa?“

Samo su farovi automobila, koji su u dugačkim kolonama čekali ispred zasebnih pumpi, bacali svetlosne tufne na benzinsku stanicu, koja je bila u potpunom mraku. Nekoliko svetlosnih stubova pomeralo se kroz noć, verovatno baterijske lampe.

Terbantenova je ostavila upaljena svetla kada su izašle iz kola.

Angstremova je odmah osetila kako joj se hladnoća kroz farmerke i džemper uvlači u kosti. Vozilo ispred njih imalo je nemačku registraciju. Sasvim je dobro govorila taj jezik i zato je otišla napred da se raspita.

„Nestala je struja“, objasnio je vozač kroz poluotvoren prozor.

Isti odgovor dobila je i od čoveka u kombinezonu koji je stajao pored jedne od pumpi za točenje.

„Ne možemo da sipamo gorivo?“, pitala je.

„Pumpe rade na struju. Ako nema struje, ne možemo ni da izvlačimo gorivo iz rezervoara koji se nalaze ispod njih.“

„Zar nemate agregat za ovakve slučajeve?“

„Nemamo“, slegnuo je ramenima. „Ali sigurno će struja brzo doći“, uveravao ju je.

„Pa, koliko dugo je već ovako?“, pitala je Angstremova, dok je istovremeno gledala ka koloni i prepunom parkiralištu restorana, u kojem je takođe bio mrkli mrak. Bio je to petak pre zimskog raspusta.

„Možda petnaestak minuta.“

Možda, pomislila je Angstremova dok se vraćala ka automobilu. Ispričala je prijateljicama šta je saznala.

Terbantenova je udarila dlanom o krov kola i viknula: „Upadajte! U tom slučaju sipaćemo na sledećoj benzinskoj stanici!“

BERLIN

„Kako to, ne znate?“

Ministar unutrašnjih poslova stajao je u sakou ispred televizijskog ekrana, bio je krupan čovek crvenog lica i proređene

kose, izgledao je ljutito. Sudeći po odeći, činilo se da je prevremeno morao da napusti neku gala večeru. Frauکه Mihelsen nije mogla da se seti da ga je ikada videla u Odeljenju za vanredne okolnosti Ministarstva unutrašnjih poslova. Možda zato što je i sama vrlo retko bila tamo.

Sada je prostorija bila prepuna. Tu su bili saradnici iz Odseka za odnose sa javnošću, iz Informacionih tehnologija, Savezne policije, Javne bezbednosti, kao i Kriznog menadžmenta i zaštite stanovništva – Mihelsenova ih je, manje-više, sve poznavala.

Na ekranu se mogao videti Helge Brokhorst iz Združenog saveznog i republičkog centra za vanredne i krizne okolnosti u Bonu, odgovorio je kratko i jasno: „Sve to nije tako jednostavno.“

Pogrešan odgovor, pomislila je Mihelsenova. „Ako dozvolite, gospodine ministre“, umešao se državni sekretar Holger Res. „Gospodin Bederzdorf bi možda mogao to kratko da vam pojasni.“

Naročito Bederzdorf, proletelo je Mihelsenovoj kroz glavu. Godinama je radio u Saveznom udruženju za pitanja energetike i vodoprivrede pre nego što je pomoću lobista završio u Ministarstvu.

„Zamislite strujnu mrežu kao ljudski krvotok“, objasnio je Bederzdorf. „Možda sa jednom razlikom: ne postoji jedno srce, već više njih. To su elektrane. Iz elektrana se struja raspodeljuje po celoj zemlji, baš kao i krv u telu. Pri tome postoje razni vodovi, baš kao što postoje razni krvni sudovi. Visokonaponski vodovi uporedivi su sa aortama, koje mogu da prenose velike količine na veće razdaljine, zatim postoje vodovi srednjeg napona koji nastavljaju da prenose energiju, dok ih regionalne mreže isporučuju krajnjim potrošačima, baš kao što kapilari dopremaju krv u svaku ćeliju.“

Dok je govorio, umešno je, zarad dodatnog pojašnjenja, pokazivao rukama ka odgovarajućim delovima svog tela. Ovo predavanje nije držao prvi put i Mihelsenova je bez trunke zavisti morala da prizna da se služio besprekornom analogijom.

„Pritom su presudna dva činioca. Kao prvo: da bi mreža ostala stabilna, u njoj mora da vlada postojana frekvencija. To možemo uporediti sa ljudskim krvnim pritiskom. Kada postane previsok ili prenizak, naš sistem pada. E, upravo se tako nešto dogodilo i sa strujnom mrežom. A kao drugo: struju teško možemo da skladištimo. Zato neprestano mora da teče, kao krv. To znači da mora da se proizvodi u istom trenutku kada bi trebalo da bude potrošena. U toku jednog dana to mogu da budu sasvim različite količine. Kao što srce mora da kuca brže kada čovek iznenada potrči, tako i elektrane u vremenima kada je to potrebno, moraju da isporučuju veću količinu energije. Ili moramo da uključimo dodatne elektrane. Da li je za sada sve razumljivo?“

Pogledao je oko sebe i video klimanje glava, samo je čelo ministra unutrašnjih poslova ostalo naborano.

„Ali kako to može da se dogodi u celoj Evropi? Mislio sam da je nemačka strujna mreža bezbedna?“

„U suštini i jeste“, odgovorio je „zastupnik udruženja“, kako ga je Mihelsenova potajno zvala. „To se već može videti po tome što je Nemačka među poslednjim zemljama u kojima je prekinut sistem snabdevanja i među prvima je koja upravo ponovo priključuje zasebne oblasti. Međutim, nemačka mreža nije nikakvo ostrvo unutar Evrope.“

Pritisnuo je nekoliko tastera na kompjuteru i na velikom zidu za projekcije pojavila se mapa Evrope prožeta gustom mrežom linija različitih boja.

„Ovo je mapa koja pregledno prikazuje evropske strujne mreže. Lako možemo razaznati da su sve tesno međusobno povezane.“

Slika na zidu pretvorila se u plavi grafički prikaz, na kojem je mreža linija povezivala simbole elektrana, razvodnih postrojenja, fabrika i stambenih predela.

„Ranije su postojali nacionalni snabdevači energijom koji su i proizvodili struju i raspodeljivali je. Jedna ruka držala je uzde

menadžmenta celokupnog snabdevanja. Liberalizacija tržišta električne energije potpuno je promenila ovu strukturu. Danas, sa jedne strane, imamo proizvođače struje.“

Elektrana na grafičkom prikazu više nije bila plava, već crvena. „A sa druge strane, imamo mrežne operatere.“

Linije koje su na prikazu povezivale sve simbole postale su zelene.

„Sada su, takoreći, u sve to uključene“ – usred mreže pojavila se još jedna vrsta građevine, čiji je simbol bio znak evra – „berze struje. Tu proizvođači struje i trgovci strujom određuju tržišnu cenu. Danas se, dakle, elektroprivreda sastoji od mnogo različitih učesnika koji, u slučaju kao što je ovaj, prvo moraju da odrede svoje sledeće poteze.“

Mihelsenova je smatrala da je ovo trenutak kada bi trebalo da dopuni njegovo izlaganje: „A njihov najvažniji zadatak nije obezbeđivanje najbolje moguće snabdevenosti stanovništva i industrije energijom, već ostvarivanje zarade. I zato prethodno moraju da razmotre najrazličitije interese. A u kriznim okolnostima čak i u roku od samo nekoliko minuta.“

Još ne znamo šta je uzrok pada mreže. Ali možete sa sigurnošću poći od toga da svi vuku sa iste strane konopca. Naposletku, ovakve okolnosti ne idu nikome u prilog.“

„Zašto ne znate šta je uzrok?“, pitao je kolega iz Odseka za javnu bezbednost.

„Sistemi su uveliko postali previše složeni da bismo to mogli odmah da razjasnimo.“

„Koliko će nam vremena biti potrebno da ponovo obezbedimo snabdevanje?“, pitao je državni sekretar.

„Po obaveštenjima koja smo dobili, do sutra ujutru većina područja trebalo bi da bude snabdevena strujom.“

„Ne želim stalno samo da zvocam“, dobacila je Mihelsenova. „Ali ovde govorimo o skoro celoj Evropi. Preduzeća nemaju nikakvih iskustava sa krizom ovakvih razmera.“ Trudila se da zvuči pribrano. „Ja sam odgovorna za krizni menadžment i

zaštitu stanovništva. Ako sutra ujutru javna prevozna sredstva ne budu radila, ako železničke stanice i aerodromi budu zatvoreni, ako ne budemo mogli da zagrejemo javne ustanove i škole, ako snabdevenost vodom za velike delove stanovništva ne bude obezbeđena, a isto se odnosi i telekomunikaciju i informacije, to će prerasti u ogroman problem. Sada još uvek možemo, kako-tako, da se pripremimo za to.“

„Kako će biti ponovo obezbeđena snabdevenost strujom?“, pitao je ministar unutrašnjih poslova.

Bederzdorf ju je preduhitrio: „Uopšteno, to se radi tako što se oko elektrana malo-pomalo podižu male mreže i obezbedi se njihova stabilnost, a zatim se te mreže postepeno povećavaju. Potom dolazi do umrežavanja i usklađivanja tih zasebnih delova mreže.“

„Koliko traju svi ti zasebni koraci?“, pitao je ministar. „Jesmo li u vezi sa ostalim zemljama?“

„Upravo uspostavljamo veze“, potvrdio je Res.

„Dobro, napravite krizni štab i redovno me obaveštavajte“, ministar se okrenuo i pošao ka izlazu. „Laku noć, dame i gospodo.“

Lako je ovome da priča, pomislila je Mihelsenova. Ali teško da će noć biti laka. Biće ovo vrlo dugačka noć.

SHIPHOL

Kasni.

Kasni.

Kasni.

Sve avio-kompanije su tokom prethodnog sata najavile zakašnjenja.

„Hoće li to potrajati?“, pitala je Bernadet dok je grčila svoju omiljenu lutku.

„Pa pročitaj“, hvalisavo joj je odgovorio brat. „Tamo gore piše da naš let kasni.“